

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK VIII.

ČÍSLO 7.

F. ŠTEIDLER:

Zborov).*

Obrozený proces našeho národa, zakončený teprve obnovením československého státu, pronikl v své konečné a rozhodující fázi za světové války i na pole mezinárodní politiky a vojenství. Národ obrozený kulturně a hospodářsky, uvědomělý politicky, přerostl konečně svírající hranice státu, jenž se mu stal, jmenovitě za války, nejen nehostiným domovem, nýbrž přímo nesnesitelným žalářem a vyšel se svými nároky a požadavky na forum mezinárodní. Jeho volání po svobodě a reelní uplatnění osvobozeného programu vyžadovalo však za tehdejších poměrů nutně i vlastního podílu na světovém bojišti.

Od první chvíle, co naši zahraniční krajané tuto revoluční akci proti Rakousko-Uhersku zahájili, bylo jak vůdcům, tak i všem účastníkům odboje jasno, že v době světového požáru válečného musí být i naše úsilí o znovunabytí státní nezávislosti podepřeno a světu dokázáno především zbraní. Často bylo při tom právem ukazováno na obdobnou situaci za válek husitských, jež proti meči a násilí musila na obranu nejdražších kulturních statků, ba samé existence národa vytasiti také meč Žižkových vojáků, „božích bojovníků“. Proto i kritická chvíle, která stihla náš národ vinou dobyvačné a panovačné politiky ústředních mocností za světové války, stvořila opět novodobého československého vojáka-legionáře.

Jeho dobrovolné přimknutí k dohodové frontě protiněmecké neplynulo však jen z úzkých zájmů sobeckých. Rostlo hned od počátku jak z národního sebevědomí a z vlastní touhy po svobodě, tak i z opravdové víry ve spravedlnost společného boje dohodového tábora, ze starých sympatií k napadené Francii a hlavně ovšem z živé a upřímné solidarity slovanské, z uvědomělé lásky k oběma válčícím slovanským národům, ruskému a srbskému. A tak v armádách všech těchto států uplatňují se již od čtrnáctého roku čl. dobrovolníci, vyjadřující jménem národa ve vlasti umlčeného, nebojácný protest proti Rakousku, rozhodnou vůli k svobodě i ideové souručenství ve společné věci dohodové koalice. To nutno mítí stále na mysli při posuzování činnosti legií na všech frontách světového bojiště.

V prvních dobách války byla ovšem tato činnost hodně omezena a širší veřejnosti téměř neznáma. Hrdinné boje naší české roty ve Francii ztrácely se v širším rámci bojové činnosti Cizinecké legie, skvělé uplatnění našich ruských družiníků ve službě výzvedné bylo zase kryto jmény různých ruských útvarů, u nichž byly jednotlivé rotý a čtyři České družiny služebně přiděleny. Ještě neznámější byli pak naši dobrovolníci roztroušení tehdy po ostatních armádách dohodových.

*) Předneseno 1. července r. 1927 v zasedací síni Staroměstské radnice pražské při oslavě desátého výročí zborovské bitvy.

Jen ponenáhlu, neúnavnou prací propagační, šířila se známost o těchto prvních průkopnících našeho branného odboje a razila se cesta k politickému hodnocení jejich bojových výkonů. Zájem naší věci ovšem vyžadoval, aby počet revolučních bojovníků byl co možná největší a aby se jim dostalo takové organizace, jež by byla s to uplatnit jejich význam jako vlastní bojové jednotky na dohodové frontě. Jádrem problému bylo úspěšné rozřešení otázky zajatců. Jen z jejich řad mohla se postavit velká revoluční armáda.

Trvalo dlouho, než se podařilo neúnavné práci našeho politického vedení, zejména Svazu čsl. spolků na Rusi, později Národní radě pařížské zahájit aspoň částečnou akci mezi zajatci. Praktické výsledky ukázaly se ovšem nejprve v Rusku, kde se v tomto směru pracovalo již od roku čtrnáctého. O půldruhého roku později, na jaře roku šestnáctého, bylo i při velmi omezeném vstupu do vojska našich dobrovolníků z ruských zajateckých táborů již tolik, že mohla býti zřízena čsl. brigáda.

Ačkoli povolení brigády bylo v tehdejších poměrech carského Ruska úspěchem jistě vynikajícím, byla přece i tato vyšší vojenská jednotka pokládána jen za prozatímní a usilováno dále o zřízení čsl. armády. Počet zajateckých přihlášek rostl, ale za zhoršených poměrů vnitropolitických podařilo se vstoupiti do vojska jen malé menšině z přihlášených, takže brigáda, i když byla později po ruské revoluci únorové rozšířena o třetí pluk, zůstávala přece jen skromným obrazem revolučního kvasu, pronikajícího našimi zajateckými tábory. Důkazem toho je zejména paralelní akce našich dobrovolníků z Ruska v armádě srbské, z níž vyplynula bojová součinnost se Srby v památné operaci dobrudžské.

Již z tohoto letmého nástinu organizačního vývoje našich legií do roku sedmnáctého vysvítá, jak opravdová byla touha po neustálém zvětšování branných prostředků revoluce a jak poctivá byla vůle dosáhnouti svobody vlastní bojovou prací, vlastními obětmi.

Sedmnáctý rok, šťastně zahájený velkým úspěchem naší zahraniční politiky, přijetím požadavku čsl. samostatnosti do válečného programu dohodových mocností, přinesl konečně také definitivní rozřešení otázky revoluční armády. Hlavní zásluhu o to má vítězství čsl. brigády u Zborova.

Jím se končí, možno říci, přípravné období ve vývoji naší brannosti v zahraničí a zahajuje se nové období organizace a bojové činnosti vyšších vojenských jednotek, divise, sboru, armády. V touto poměru stupňuje se ovšem i význam našeho vojáka v osvobozené zemi.

Při hodnocení zborovské bitvy nutno vyjít z toho faktu, že Zborov časově i ideově náleží již do historie Ruska revolučního Ruska, které se svou únorovou revolucí chtělo ideově vyrovnat s demokratickou kulturou evropského západu a posílit tak i vnitřní programovou jednotu dohodového tábora. Jestliže přímo záračný úspěch únorového státního převratu vzbudil krajní optimism u většiny ruského národa i v rusofilských kruzích za hranicemi, stejně re-li ještě mocněji působil na posílení nadějí čsl. hnutí na Rusi. Věřilo se pevně, že za nového, demokratického režimu i naše akce budou se vyvíjeti svobodněji a rychleji a že zejména vojenské operace na frontě, nerušené brzdícími zásahy germanofilské dvorní kamarádky, uspíší vítězství Dohody. Zesílilo proto i volání ze zajateckých táborů po konečném rozřešení vojenské otázky, tisíce nových dobrovolníků hlásilo se obětavně do služeb odboje. Sjednocení celého zahraničního

hnutí pod vedením Národní rady pařížské, jak je provedl kyjevský sjezd v květnu roku sedmnáctého, bylo již výrazem šťastné konsolidace poměrů v čsl. táboře, počátkem nové éry v práci organizační a politické, zvýšením nadějí po zřízení samostatné armády, zásadně již ruskou vládou povolené. Mravní záruku do budoucna poskytl pak příjezd vůdce odboje, prof. Masaryka do Ruska.

Toto všeobecné zlepšení podmínek pro úspěšný rozvoj naší akce bylo však v zápětí kaleno dvěma okolnostmi velmi nepříznivými. Byly to především vážné zásadní spory v ruské revoluční vládě, jež měly neblahé následky ve vnitřním životě státu i na frontě. Odraz těchto sporů cítil se ovšem i u nás. Květnová krise a částečná reorganisace ruské Zatímní vlády zesílila směr nám nepřátelský. Socialističtí politikové propagovali sice heslo sebeurčení národů, ale v našem odboji a v našem nacionalismu viděli reakci a národní šovinism. Nepochopení šlo dokonce tak daleko, že byla ohrožena i sama existence československé brigády.

Bylo potřebí velkého přesvědčivého činu, který by ukázal v ruském revolučním zmatku povahu a význam našeho vojska v pravém světle. Prvním krokem k tomu bylo dobrovolné přihlášení se čsl. brigády mezi úderné jednotky ruského vojska, jež měly býti spolehlivým jádrem v chystané velké ofenzivě na haličském bojišti. Náš voják byl si tehdy dobře vědom velké odpovědnosti, kterou mu ukládal dobrovolně zahájený boj za svobodu národa. Naplněn jsa vedle vroucího patriotismu též vřelým cítěním slovanským účinně hleděl pomoci i Rusku, v jehož velkou budoucnost nepřestával optimisticky věřit. A spojiv hned od počátku války svou věc s pokrokovým programem dohodového tábora byl pevně přesvědčen, že v boji proti ústředním mocnostem, ovládaným panovačnými choutkami a násilím německých dynastií, bojuje zároveň za principy svobody a demokracie obecně platné. Proto připravovaná ofensiva revolučního Ruska našla v něm nadšeného a opravdového bojovníka. Mravní cenu jeho dobrovolného rozhodnutí poznáme nejlépe, když uvážíme, jak se zhoršily již do té doby vnitřní poměry v Rusku a jak ve skutečnosti málo bylo nadějí na dobrý průběh a šťastný výsledek ofensivy. Věřila-li Zatímní vláda, že spása Ruska a jeho revolučních vymožeností kategoricky vyžaduje dokončení společného boje proti ústředním mocnostem, opoziční tábor, v němž se čím dále tím více uplatňovaly již vlivy bolševické, stavěl se naopak co nejrozhodněji proti dalšímu vedení války a zahajoval vnitřní boj za účelem základního přebudování státního a společenského ústrojí.

Na frontě samé byla pak situace pro ofensivu ještě horší. Vojsko unavené válkou a strádající již z dřívějších let nedostatečnou organizací fronty i zápolí, zmatené revolučními hesly, zvláště pak lákavou vidinou slibovaného míru a dělení poměšické půdy, stěží konalo jen nejnnutnější službu v zákopech. Rozklad pokračoval pak tím rychleji, když ze zápolí počala pronikat na frontu bolševická agitace, podporovaná současně se strany německo-rakouské pacifistickou a poráženeckou propagandou. Ohnivě řeči vojenského ministra Kerenského přiměly sice převážnou část vojska k plnění bojových úkolů, ale účinek jejich byl jen přechodný, jak ukázaly již první dny ofensivy.

Tyto smutné poměry na frontě i v zápolí nebyly našemu vojákovi neznámé. Mysl jeho byla však upřena do budoucna, tíhu černých myšlenek plynoucích z neblahé a málo slibné přítomnosti, překonával svým optimismem. Uprostřed nespolehlivosti, defaitismu a

osobní slabosti ruských spoluvojovníků nejen že neklesl duchem, nýbrž veden vírou stále doufající dovedl se naopak v rozhodující den útoku povznést k největšímu vzepětí sil, provést hrdinství zcela neočekávané. Vykonal daleko víc, než mu bylo určeno podle bojového plánu, zasloužil se o úspěch, který patřil k nejlepším výsledkům celé ofensivy.

Ruské velitelství s takovým výkonem čsl. brigády nepočítalo a nebylo také na využití úspěchu připraveno. Mnozí ruští vyšší důstojníci znali sice našeho vojáka již z dřívějších let jako výborného rozvědčíka, ale při ofensivě šlo o výkon zcela jiného druhu, k němuž neměla brigáda ani potřebného výcviku, ani technického vybavení. Nikdy před tím netvořila ještě bojové jednotky, po prvé se široce mázdila celá teprve před touto ofensivou v druhé polovině června a svou chudičkou výzbrojí a výstrojí, která se v tehdejších rozehraných poměrech na frontě jen stěží dala narychlo doplnit a zlepšit, budila dojem na údernou část velmi slabý. Ani počtem frontových vojáků nebyla silná. V boji dne 2. července měla ve třech plucích jen málo přes 3500 mužů.

Proto ruské velitelství, přihlížejíc především k těmto technickým nedostatkům, určilo brigádu na frontu zborovskou, kde měla být provedena pouhá demonstrace, odpoutávající pozornost nepříteli od hlavního místa ruského úderu, od fronty u Břežan. Tak se ocitla čsl. brigáda v okolí Zborova jako část 49. armádního sboru 11. ruské armády. Velitelem jejím byl velmi oblíbený u našich vojáků plukovník Trojanov.

Proti pravému křídlu brigády stál v protilehlých předních zákopech rakouských 86. pěší pluk maďarský; proti středu a jižnímu křídlu brigády byly však náhodnou shodou okolností posíly dvou pluků 19. pěší divise, plzeňského pluku 35 a jindřichohradeckého pluku 75, u nichž velkou převahu měli ovšem vojáci národnosti české. Tak osud svedl proti sobě na zborovské bojiště syny jednoho a téhož národa. Tragika naší poroby a nucené služby cizím, nepřítelským zájmům, nemohla se projevit bolestněji....

Než jaký to rozdíl nálady a ducha v obou táborech! V rakouských zákopech lhostejná masa zmobilisovaných českých lidí, jejich frontová služba byla valnou většinou jen mechanickým výkonem vynuceným tvrdou silou vojenského řádu. Naproti tomu na druhé straně, v uniformě ruského vojáka, stál čsl. dobrovolník, uvědomělý revolucionář, který hořel přímo touhou po bojové aktivitě. Duch sbory vanoucí z úseku čsl. brigády rozšířil se 2. července i mezi českými pluky na rakouské frontě. Jejich určitá pasivita v boji a poměrně lehký, ne-li přímo dobrovolný přechod do ruského zajetí byl jen novou ukázkou nezadržitelného vnitřního rozkladu Rakouska, zároveň i cennou pomocí, prokázanou aspoň nepřímou našemu těžství.

Zborovská bitva byla pokračováním ruské ofensivy, zahájené o den dříve, dne 1. července útokem 7. ruské armády generála Bělovského na hlavní německé a turecké posíly u Břežan. Tento útok, přes počáteční slibné úspěchy nakonec za ohromných ztrát 7. armády úplně ztroskotal. Jen severně od bojiště březanského, tam kde u vesnice Koňuch zasáhlo do boje též levé křídlo armády jedenácté, bylo dosaženo proti Rakušanům znamenitého úspěchu místního. Dobytí Koňuch a rakouské posíly zatlačeny do hloubky 3½ km.

Po nezdaru u Břežan přeneslo se proto těžiště ruské ofensivy na sever, na frontu armády jedenácté. Útok se měl 2. července rozšířit

na území mezi Koňuchami a Zborovem, tedy na celou frontu 49. armádního sboru, v jejímž středním úseku byla právě čsl. brigáda. Úloha, která jí v tomto útoku podle původního rozkazu připadla, byla jen podřadného rázu. Hlavní úder y měly provést i dvě ruské divise, umístěné po obou stranách brigády. Jedna z nich, 6. divise finská, na levém křídle armádního sboru, měla rozšířiti spolu s novými ruskými rezervami svůj úspěch, získaný předešlého dne u Koňuch; 4. finská divise, tvořící pravé křídlo sboru, měla se zmocniti hlavní a nejdůležitější rakouské posice u Zborova, důkladně opevněné výšiny Mohyly. Teprve po úspěchu této 4. finské divise počítalo se s aktivní rolí čsl. brigády. Její útok v centru, mezi oběma postupujícími křídly sboru měl býti jen pomocnou akcí pro vyrovnání fronty.

Boj 2. července měl však zcela jiný průběh. Hlavní úkol provedla ne křídla k tomu určená, nýbrž naopak střed, čsl. brigáda. Útok její započal podle nových dispozic jen o málo později než útok 4. finské divise, v 9 hodin ráno. Kdežto však Rusové marně se pokoušeli na obou křídlech prorazit i rakouská opevnění — zejména frontální útoky na Mohylu se jim naprosto nedařily — měl útok Čechoslováků v centru rozhodující význam pro celý armádní sbor. Prudkým, přímo živelným úderem překvapila brigáda protilehlé rakouské posice, dobyla s nečekanou rychlostí všech tří zákopových linií a prorazila frontu do hloubky 2—5 km. Tím však pomohla znamenitě také frontálnímu útoku Rusů na Mohylu. Obchvátla ji pevně z boku i zezadu a působíc svým bojovým zápal em povzbudivě na ruské vojáky, rozhodla zakrátko též osud této polní pevnosti, hájené do poslední chvíle velmi úporně maďarskými vojáky. Pádem Mohyly po druhé hodině odpolední bylo vítězství na celé frontě armádního sboru zajištěno. Říšsko-německé rezervy volané rakouským velitelstvím na pomoc se značně zpozdily, takže do boje zasáhly jen měrou nepatrnou. Teprve večer a v noci na 3. července, kdy již brigáda byla zaměněna na bojišti ruskými zálohami, zaujaly řádně své posice v nové zákopové linii, vystřídávše rozbité části 9. rakouského armádního sboru.

Čsl. vojáci, bojující proti přesile téměř dvojnásobné, zajali při útoku na 4200 Rakušanů, vzali 20 děl, množství kulometů a různého válečného materiálu. Velké číslo zajatců, převyšující dokonce číselný stav brigády, ukazuje zřejmě, jak jsem již dříve podotkl, na určitou pasivitu českých pluků 19. pěší divise, ale též na takticky velmi účinný úder naší brigády, která rychlým proniknutím hluboko do rakouského týlu snadno zezadu ovládla situaci v sousedních nepřátelských posicích a způsobila tak poměrně lehce zajetí většího počtu rakouských vojáků různých národností. Nejúpornější boje měla na pravém svém křídle pod Mohylou, proto také ztráty její v těch místech byly největší. Ale i v celku ztráty brigády byly velmi vážné. Činily asi 200 mrtvých a přes 700 raněných, t. j. více než 25% celkového početního stavu brigády...

Zborovským vítězstvím nekončila se úloha Čechoslováků v ruské ofenzivě. Po radostném dni velkého úspěchu nastala brzy druhá, horší, fyzicky i duševně těžší fáze obranných, ariergardních bojů za ústupu k Tarnopolu.

Ruský voják zklamal totiž úplně naděje svých velitelů. Již po několika dnech ofensivy ukázal se neschopným další útočné akce a propadáje stále více poraženectví a vnitřnímu rozvratu, neudržel se dlouho ani v obraně na dobytých posicích, ba ani ne na staré

frontě, z níž ofensivu zahájil. Nutno připomenouti, že právě 1. červenec, který se měl jako „18. červen“ podle ruského datování historicky památným dnem v dějinách revolučního Ruska, byl jenom počátkem ofensivy Kerenského, nýbrž také dnem bouřlivých demonstrací petrohradského dělnictva proti této ofensivě a prochlou likvidaci války. Velké ztráty ruského vojska, utrpené zvláště v nešťastném útoku u Břežan, byly rovněž znamenitou posilou vření protiválečné nálady a nejúčinnější propagací bolševismu.

Poměrně nejlepší z ruských armád, které se účastnily ofensivy, byla 8. armáda generála Kornilova, rozložená na jihu haličského frontu. Tato zahájila sice ofensivu nejpozději, v době, kdy v centru na severu byl již útok zastaven, ale dosáhla brzy vlastně největších úspěchů, vrcholících v dobytí pevností Galiče a Kaluže. I v této armádě bojovalo asi 120 našich dobrovolníků, kteří tvořili rotu „ruských kornilovců“ v t. zv. I. úderném praporu generála Kornilova. Jejich hrdinný boj při útoku na vesnici Jamnici 8. července, neprávem, byl později nazýván „mladší sestrou Zborova“.

Gen. Kornilov chystal se právě rozšířit útočnou základnu k rozhodnému postupu na Lvov, když rozvrat řídící již nezadržitelně celé haličské frontě, zachvátil také jeho armádu, zmařil další plán a přinutil je v polovině července k ústupu. Tento přelom v operacích generála Kornilova měl své chmurné pozadí v současných politických událostech v Petrohradě, kde se Zatímní vláda musila již bránit proti bolševickému pokusu o státní převrat. V krvavých pouličních bojích byla sice tato vzpoura potlačena, ale měla za následek novou krizi vlády a všeobecné zhoršení vnitřních poměrů.

Za tohoto desolátního stavu není divu, že německo-rakouská protiofensiva, připravovaná již od konce června, měla velmi rychlé úspěchy. Ústup ruských armád změnil se zakrátko v chaotický ústup ofensiva revolučního Ruska končila úplnou porážkou...

Čsl. brigáda octla se najednou téměř osamocena nad zříceninami svého bojového úspěchu, v rozvášněném prostředí ruských revolučních mas. Viděla, že její optimistické naděje, které stvořily Zborov, jsou úplně zničeny a že je dokonce v sázce i sama její existence. Staly smutné dny tarnopolského ústupu... Mravní síla, která vedla čsl. vojáky k zborovskému vítězství, nedala jim však zahynouti i v této kritické době, kdy se řadou ariergardních bojů mezi Zborovem a Tarnopolem, na bojištích u Volosůvky, Jezerné, Domamoryče, Velkých Hájů snažili aspoň zdržovati německý nápor a krýtí za něj bělý útěk Rusů.

Boj na dvě fronty, proti postupujícím Němcům a proti rostoucí demoralisaci ruského vojska, jež působila pokleslost ducha i v těch kterých částech brigády, nemohl mít ovšem kladné výsledky. Ruské armády nebyly již schopny odporu a německá protiofensiva se postavila teprve sama v první polovině srpna, po dobytí téměř celého území východní Haliče a Bukoviny.

Třežba tedy ani vítězství zborovského, ani obětovných ariergardních bojů za ústupu k Tarnopolu nebylo Rusy využito, význam jejich pro naše osvobození i pro novodobé dějiny národa je trvalý.

Poznali jsme, jak dobrovolné rozhodnutí pro účast v ofensivě i hrdinné bojové výkony našich vojáků na frontě zborovské a tarnopolské přýstily z hlubokého přesvědčení mravního, že věc národa Ruska i ostatních spojenců těchto obětí nutně vyžaduje. A jen proto dovedl náš voják v duchu výchovy sokolské a podle zářivého vzoru

velikých husitských předků překonat v boji jak všechny technické nedostatky vlastní, tak i zhoubný rozvrat ruského prostředí. Tyto mravní hodnoty, vítězivší v první bitvě, jež po 300leté porobě byla svedena opět československým vojskem, působily především do vlastních řad. Vzbudily nadšenou odezvu v zajateckých táborech i v ostatních čl. kruzích ve všech státech Dohody. Stvořily tradici, která se stala podle slov Masarykových „programem našeho vojska a všech, kdo pro toto vojsko pracovali“. A tradice tato se skutečně vžila. Naplnila nové šiky bojovníků naší národní revoluce husitským duchem, vžila viru ve vlastní síly, vychovávala k obětovnému a ukázněnému bratrství, burcovala svědomí ve chvílích deprese a malomyslnosti.

Řekl jsem již dříve, že zborovský úspěch byl pro ruské velitelství zcela nečekaným. Překvapil je především po stránce čistě vojenské. Vojenští odborníci ruští a také francouzští vyslovovali se s nadšením o bojových kvalitách našeho vojáka, obdivovali se překvapující rychlosti a živelné síle jeho útočného úderu. Byla pro ně novinkou na ruském bojišti i taktika útoku, ne již postup v řetězu, nýbrž v malých bojových skupinkách a hloučcích, jak je vytvořila téměř tříletá tradice našich rozvědčíků a jak si je zvláště ve zborovském případě vynutilo též příliš řídké obsazení útočné fronty. Jméno čl. vojáka, jeho útoku i taktiky mělo od Zborova v ruských vojenských kruzích velmi dobrý zvuk.

Tak získal nám Zborov plné sympatie ruských velitelů, rovněž sympatie vojenského ministra Kerenského i ostatních socialistických vůdců, kteří byli tehdy již rozhodujícím činitelem v Zatímní vládě. Dostal pro nás rázem posíc, o něž naše politické vedení marně předtím usilovalo. Ministr Kerenský v uznání kolektivní hrdinnosti zborovských vítězů odměnil hned po bitvě čl. pluky čestným názvem pluků „18. června“ a slíbil co nejrychlejší formování vojska. Velitele brigády plk. Trojanova povýšil zároveň na prvního ruského revolučního generála. Velení brigády převzal plk. Mamontov. Při této příležitosti nutno vzdátí spravedlivé uznání také velitelům nižším, zvláště pak důstojníkům československým, kteří v čele praporů, rot a čet po prvé tehdy měli příležitost osvědčiti své velitelské schopnosti jak v teoretické přípravě útočného plánu, tak zvláště v jeho praktickém provedení.

Zborov a Tarnopol se staly po stránce mravní i vojenské nejšťastnější a politicky nejúčinnější propagací našeho odboje. Zejména vítězství u Zborova, jež se telegrafickou zprávou Hlavního stanu rozšířilo 3. července ruskými novinami po celé zemi, bylo přijato s velkým nadšením v širokých kruzích ruské veřejnosti, nacionálně a slovensky citící. Tehdy teprve porozuměli Rusové, že čl. revoluce proti Rakousku je hnutím vážným a opravdovým, a že účinná jeho podpora je, zvláště za tehdejšího rozvratu na frontě, i v zájmu samého Ruska.

Zprávy o Zborovu se ovšem neomezily jen na Rusko, nýbrž rozšířily se také z ruského tisku do zahraničí, pracovaly pro nás propagačně i politicky v ostatních státech dohodových. Národní rada pařížská mohla již s hrdostí ukázati při své politické a diplomatické práci také na vlastní brannou moc a na její znamenitý úspěch na bojišti. Zborov podával přesvědčivý důkaz, že příslušníci čl. národa v zahraničí jsou opravdovým spojencem protiněmecké Dohody, že si chtějí jako spojenci sami svobodu vybojovat a že splnění jejich neustálého volání po zvětšení branných prostředků může přinést i praktický zisk dohodové frontě.

Ještě větší zájem vzbudil ovšem Zborov v táboře ústřední mocností. Jestliže sama existence čsl. brigády v Rusku byla pro rakouskou vládu v mezinárodní veřejnosti faktem velmi kompromitujícím, vítězství zborovský boj a zároveň selhání českých pluků 19. pěší divise bylo již hroživým mementem do blízké budoucnosti. V prvních letech války pokoušela se rakouská vláda o to, aby čsl. odboj v zahraničí omluvila jako dílo jednotlivců nebo aby jej ve světlila tím, že v armádách dohodových bojují proti Rakousku jen zahraniční Čechoslováci, kteří přijali již dříve politickou orientaci svých nových domovů. Zborovem bylo ovšem prokázáno, že v odboji stojí už značná část bývalých rakousko-uherských vojáků, představitelůjících nade všechnu pochybnost revoluční smýšlení národa z vlasti. Celonárodní povaha odboje se již nedala zakrývat a zamlčovat a rakouská vláda sama byla nucena k velmi trapným přiznáním ve vídeňském parlamentě. Tím ovšem na druhé straně dávala zase nejlepší informace i čsl. veřejnosti ve vlasti. Úřední potvrzení o vítězství naší brigády u Zborova stalo se národu pramenem nových nadějí, povzbuzením a posilou v rostoucí akci domácího odboje. Národní sebevědomí, hlásící se před tím řadou radikálních příznaků, hlavně památným projevem českých spisovatelů, získalo Zborovem novou vzpruhu k dalšímu útočnému postupu proti vládě, jevíci již neklamně známky slabosti. Tajné jednání o separátní mír a zejména všeobecná amnestie udělená císařem našim odsouzeným politickým vůdcům a pracovníkům právě 2. července, v radostný den zborovského vítězství, byla zřejmým důkazem příznivého obrátu, většinou konečný úspěch odboje.

Nejúčinněji však zasáhl Zborov, jak jsem dříve naznačil, do organizačního vývoje našeho zahraničního vojska. Ministr Kerenšský rázem změnil své dřívější odmítavé stanovisko k našemu brannému odboji a povolil nábor nových dobrovolníků ze zajatců v rozsahu o nejširším. Vzhledem k tomu, že tisíce našich lidí čekalo již dávno s toužebností na toto osvobozující slovo ruské vlády a poněvadž tak Zborov sám důrazně zaklepal na svědomí těch, kdo ještě váhali, mohlo formování dalších vojenských jednotek pokračovati urychleným tempem. Dva měsíce po Zborovu byla již brigáda doplněna 4. plukem na první divisi a protože se zároveň formovala také divise druhá, byl postavení armádního sboru zajištěno. Nestalo se tak ovšem ani tehdy ještě bez překážek a nesnází. V chaotických poměrech revolučního Ruska se vládní sliby a rozkazy prováděly velmi těžce. Bylo štěstím pro naši věc, že v čele Odbočky Národní rady na Rusi byl tou dobou sám Masaryk, jemuž se také poměrně brzy podařilo překonat i nezbytnou řadu úředních formalit a dosáhl konečně 9. října 1927 od Hlavního stanu zřízení čsl. armádního sboru. Tím byly však zároveň dány také podmínky pro úspěšné rozřešení celé naší vojenské otázky v zahraničí, usnadněna práce Národní rady v Paříži. Ještě koncem sedmáctého roku svolila francouzská vláda, též pod patrným vlivem Zborova, k zřízení čsl. autonomní armády, která měla soustřediti všechny naše vojenské jednotky v státech dohodových. Branný odboj dosáhl tak své nejvyšší formy.

Národ, který dovedl přes všechny překážky a nesnáze postarat se do pole dobrovolně celou armádu, nemohl již býti na mezinárodním fóru se svými nároky přehlížen, třebaže ovšem cesta k úplnému vítězství byla ještě daleká. Jak politicko-diplomatická, tak i vojenská akce stály teprve před rozhodující fází odboje, kterou přinesl rok osmnáctý. Díky Zborovu a šťastnému vedení Národní rady pařížské

mohl se však čsl. voják objeviti v tomto posledním roce války již v imponující síle na třech hlavních frontách světového bojiště.

V dlouhé řadě bojů roku osmnáctého, jež byly zejména za si-
birské anabase novou zkouškou vojenské a mravní síly našeho
vojska, ožil opět Zborov. Zářil jako vzor vojenské zdatnosti i obě-
tovné služby pro svobodu a lepší budoucnost národa. Stal se tak
symbolem válečné slávy legií i opravdového, poctivého boje za ideu.
V tom je i jeho mravní odkaz osvobozenému národu.

Vzpomínky účastníků bitvy u Zborova.

Maje vypracovati letos z jara pro „Památník odboje“ populární
spisek o Zborovu, snažil jsem se dosavadní neúplné líčení bitvy do-
plnit. Poněvadž v archivu ruských legií a ani v literatuře do té doby
vyšlé nebylo k velmi mnohým otázkám potřebného materiálu, obrátil
jsem se na účastníky bitvy jak osobně, tak zvláště dotazníky. Jaké
byly výsledky této akce, pověděl jsem již v „Čsl. legionáři“ ze dne
3. června t. r.

Některé došlé příspěvky jsem uveřejnil (nebo ještě uveřejním)
v „Čsl. legionáři“, nebo jsem podal z nich obsah (hlavně z drobněj-
ších dotazníků 2. pluku, na něž bylo odpověděno), jiné důležitější
jsem reservoval pro „Vojenské Rozhledy“. Mezi tyto čítám hlavně
příspěvky velitelů jednotlivých praporů a rot. Ač jsem se snažil,
abych měl zastoupeny co možná aspoň všechny prapory, přece se
mi to přes opětovné urgencye nezdařilo. Tam ovšem, kde byli veliteli
praporů ruští důstojníci (Djakonov, Dembskij), snažil jsem se získati
zprávy od českých velitelů jednotlivých rot. Přes malý počet došly
mně přece příspěvky velmi cenné a obšírné, jež přinášejí mnoho
nového. Poněvadž sám jsem všech ve své brožuře, která vyšla již
v květnu, plně využití nemohl, dal jsem je k dispozici dr. Vladimíru
Klecandovi, aby obraz zborovské bitvy k desítiletému jejímu výročí
byl co nejúplnější, i pokud jde o čsl. brigádu.

Protože dr. Klecanda provedl z části již kritické srovnání a oce-
nění tohoto vzpomínkového materiálu ve své knize: „Bitva u Zbo-
rova“, vyšlé koncem června, přestávám při publikování těchto vzpo-
mínek na pouhém jich otištění bez příslušných a někde potřebných
poznámek. Připomínám ovšem, že nejsou otištěny plně a ani ne do-
slova v původním znění, neboť zvláště části rázu osobního a sou-
kromého byly vynechány. Pro nedostatek místa uveřejňuji zatím
příspěvky došlé z I. praporu 1. pluku. V následujících číslech „Vo-
jenských Rozhledů“ budou otištěny ještě tyto příspěvky: za III. pra-
por 2. pluku vzpomínka pplk. Krejčířika a plk. Kopela, za kulomet.
rotu 2. pluku vzpomínka plk. Luží a za II. prapor 3. pluku interview
s gen. Čílou a příspěvek pplk. Němce.

Prof. František S y ř í š t ě.